

УДК 82.02

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2023.1.11>

О. Д. МЕЛЬНИЧУК

кандидат філологічних наук,

докторант кафедри прикладної лінгвістики,

Інститут комп'ютерних наук та інформаційних технологій

Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

Електронна пошта: melnychuk_oxsanadm@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-4619-363x>

Н. М. ГРИЦІВ

кандидат філологічних наук, доцент,

докторант кафедри прикладної лінгвістики,

Інститут комп'ютерних наук та інформаційних технологій

Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

Електронна пошта: nataliia.m.hrytsiv@lpnu.ua

<http://orcid.org/0000-0001-6660-7161>

НАРАТОЛОГІЯ: ПОСТСТРУКТУРАЛІСТСЬКЕ РОЗУМІННЯ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

У центрі уваги запропонованої статті постає проблема вивчення теорії наративу загалом та наративу (оповіді) як художнього тексту зокрема з опертям на класичну, аристотелівську поетику у період постструктуралізму. Представлена розвідка наголошує на важливості звернення до понять наративної теорії (або науки про оповідь): «історії» (фр. *histoire*) та «дискурсу» (англ. *discourse*), «дії» (грец. *praxis*) і «сюжету» (грец. *mythos* – «мімезису, або зображення дії»), їх ролі у переосмисленні наративних категорій. Актуальність запропонованого дослідження полягає у розпрацюванні постструктуралістського спрямування наратологічних досліджень, що виникають у зв'язку з античними уявленнями про літературу, скеровані на залучення когнітивних теорій, однак не заперечують теоретичних підвалин, викладених Аристотелем у «Поетиці».

Здійснений розгляд розкриває значущість категорій наративу, як от: «персонаж», «сюжет», «дія», «контекст» у працях С. Четмена, П. Брукса. Згадані категорії проаналізовані як позитивна/негативна дія персонажа у динамічному розгортанні сюжету, що стає можливим завдяки активній співдії читача – його бажанні осягати вигадані події. Так, з одного боку, наративні категорії є традиційними, забезпечуючи нормативну, об'єктивну структуру, а з іншого – тяжіють до суб'єктивності, індивідуального сприйняття та інтерпретації. Сучасні художні тексти модернізму та постмодернізму унеможливають чітке розрізнення подій та персонажів наративу шляхом їх віднесення до категорій «хороше ↔ погане» – властивою ознакою є психологізація прози, надання амбівалентних ознак зображуваним подіям, зосередження не на динаміці дії, а на внутрішньому світові персонажів, головних героїв. Відтак постструктуралістський підхід наголошує на ролі читача як активного учасника комунікативного (автор → текст ↔ читач) та когнітивного процесу (наратив ↔ сюжет ↔ інтерпретація сюжету). Постструктуралізм не розвивається як антитеза структуралізму Ж. Женетта, А.-Ж. Греймаса, Ц. Тодорова: навпаки, універсальну структуру наративу, його категорії розпрацьовують у руслі когнітивізму, зауважуючи низку психічних процесів: сприйняття, розуміння, міркування та усвідомлення. Наратив при цьому є джерелом втілення досвіду автора, авторською художньою «моделлю», що спроектована як читацьке пізнання.

Ключові слова: постструктуралізм, наратив, персонаж, сюжет, дія, когнітивізм.

Постановка проблеми. У контексті структуралізму напрацювання Аристотеля і Платона слугували чіткій меті, допомагаючи авторизувати та легітимізувати «нову науку», наратологію, надаючи змісту безперервності та достовірності щодо старого стилю поетики [Бехта 2017; Бехта 2019; Baetens; Gerrig; Hingston]. Етапом оновлення класичної теорії вважають

дослідницькі ідеї М. Баль наприкінці 1970-х, які виражали загальну думку про те, що поетика, або теорія давньогрецької трагедії, могла забезпечити взірць для поетики оповіді ХХ ст. [Bal 1997; Bal 2017]. Отже виправданим було очікування, що постструктуралісти не потребуватимуть класики з опертям на «аристотелівську традицію». Утім, наступне покоління

наратологів не тільки повернулося до праць Платона й Аристотеля, але й залучало античні теорії не менш глибоко і докладно, ніж попередники-структуралісти та формалісти [Dawson; Luck; Pier]. Парадоксально видається готовність постструктуралістів виходити за межі лінгвістики ХХ ст. з метою пошуку критичних концепцій та моделей, відновлювати зв'язок нратології з античною поетикою. Рівночасно спостерігаємо постструктуралістське прагнення вийти за встановлені межі нратології в ширшу сферу нарративних текстів, тобто за межі вузького поля літературної оповіді, наприклад, в медіа (кіно), музику та візуальну культуру, щоб по-новому відкрити «Поетику» Аристотеля як медійну нарративну теорію [Bordwell et al.; Horstmann; Soberon; Melnychuk et al.]. Оскільки сфера нратології найповніше окреслена у постструктуралістській фазі, виникають різноманітні нратологічні пріоритети та погляди (наприклад, когнітивний) з різною мірою прихильності до класики.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Нратологію як «науку про оповідь» [Бехта, Гук : 430; Val 2017 : 6; Herman, Vervaeck; Leitch], яка зосереджена передусім на дихотомічному протиставленні фабули та сюжету (за термінологією Ж. Женетта «історії → фр. *histoire*» та «тексту → фр. *recit*») [Genette : 10], характеризують різними етапами її наукового розвитку та становлення. Зокрема, загально визнаною є класифікація з розмежуванням таких періодів: (1) Аристотелівський, або Давній період [Hardison, Golden]; (2) Формалізм-структуралізм [Culler; Todorov; Genette]; (3) Посткласичний, або когнітивний [Luck; Pier]. Ці етапи позначають рух наукової думки від зосередженості на структурі, розмежуванні фабули та сюжету – до залучення теорії пізнання у сферу вивчення художнього тексту. Детальніше виокремлення нратологічних проблем, а саме проблеми структурування оповіді, вимагає розширення наведених історичних етапів, що охоплюють (1) Давню теорію нарративу (до Аристотеля та Платона); (2) теорію Аристотеля; (3) Давню теорію нарративу (після Аристотеля та Горация); (4) Давню теорію та практику нарративу; (5) Формалізм; (6) Нео-аристотелізм; (7) Передструктуралізм; (8) Структуралізм; (9) Постструктуралізм; (10) Посткласицизм [Herman, Vervaeck]. Кожна віха становлення

теорії нарративу, або нратології, результувала у низку дослідницьких практик, теоретичних та практичних процедур. Попри дещо умовну періодизацію, на наш погляд, цікавим є період постструктуралізму як перехідний етап, сполучна ланка між структуралізмом та посткласицизмом, який, з одного боку, пов'язаний з ідеями Аристотеля у їх структурному осмисленні, а з іншого – тяжіє до визнання ролі пізнавальних/когнітивних процесів в осягненні смислу/змісту художнього прозового тексту, зближенням з психологією щодо представлення та конструювання людського досвіду. Так, у цьому зв'язку звертаємося передусім до наукового доробку С. Четмена та П. Брукса щодо наукового опрацювання означених ідей постструктуралізму.

Метою статті є проаналізувати нарративні категорії «персонаж», «дія», «сюжет», «читач» з погляду постструктуралізму, заснованому на античній теорії Аристотеля, та окреслити подальший шлях їх когнітивного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Аристотель у праці «Поетика» розпрацював широкий спектр різних жанрів і медіа в межах теоретичного вивчення художнього мімезису – епічної, трагічної і комічної поезії; музику, що виконується під акомпанемент очеретяної сопілки та ліри; і навіть деякі види танців [Hardison, Golden : 13–27]. Однак, окрім трагедії й епосу (і комедії у втраченій другій книзі), він досить небагато сказав про музику чи танець, або про сценічний виступ з елементами трагічної драми.

Всупереч обмеженому використанню античних нарративних теорій, М. Баль є однією з першовідкривачів, не тільки розширюючи семіотичні принципи нратології, щоб продемонструвати її потенційне застосування до оповіді у різних медіа, а й розглянути основні нратологічні питання: «хто бачить?» і «хто говорить?» [Val 1997; Val 2017]. Подібною є проблематика С. Лансер у новаторській праці з феміністської нратології «*The narrative act: Point of view in prose fiction*» [Lanser], де вона вивчає основні принципи фемінізму у поєднанні з теорією нарративу. З іншими акцентами, але аналогічним підходом до поєднання нратології із сучасними теоріями з інших дисциплін, знайомить П. Брукс у праці «*Reading for the plot*», досліджуючи шляхи, за допомогою

яких ключові аспекти нарративу і нарративність є психологічно мотивованими та когнітивно опрацьованими [Brooks]. Погляди С. Четмена, опубліковані в доробку «*Story and discourse: Narrative structure in fiction and film*» [Chatman], виражають наратологічну теоретичну різноманітність шляхом новаторського застосування теорії оповіді до фільму, у такий спосіб долучаючи постструктуралістський поворот до *інтертекстового, контекстного та когнітивного* підходів до нарративу – трьох ключових аспектів, які домінують у цій сфері дотепер.

С. Четмен відзначає важливий перехід від літератури до кіно як об'єкта нарративної теорії з поверненням до Платона й Аристотеля. Він серйозно сприймає Аристотеля як наратолога, а не як просто ім'я, від якого потрібно відмовитися, звертаючись також і до недоліків, і до успіхів наратологічної інтуїції античного вченого. Як результат, дослідник кидає виклик теорії персонажа, представлений в «Поетиці» і проблемі застосування аристотелівської етики до сучасних текстів та контекстів. С. Четмен позначає своє фундаментальне наукове бачення, заявляючи: «для мене визначальним підходом є аристотелівська дуалістична і структуралістська традиція» [Chatman : 89–108], пов'язана з динамікою історії (фр. *histoire*) та дискурсу (англ. *discourse*), дією (грец. *praxis*) та її зображенням (сюжетом) (грец. *mythos*). Вчений представляє формалістичну бінарність фабули та сюжету як відносно примітивної моделі нарративної структури [Chatman : 9]. На думку С. Четмена, Аристотель окреслює тристоронню модель, яка складається з мімесису елементів і дій реального світу (грец. *praxis*), їх формування в основну лінійну оповідну форму (грец. *logos*), що забезпечує матеріал для перебудови і синтезу в конкретизований сюжет (грец. *mythos*) [Chatman : 19]. У розумінні С. Четмена структуралісти працюють з моделлю оповіді, яка розглядає події, трансформовані в історію (фр. *histoire*) через використання мови, і ці події перетворюються на сюжет за допомогою операцій дискурсу (англ. *discours*), або «модусу презентації» [Chatman : 43]. Обговорюючи наратологічні концепції персонажа, він стверджує: «Аристотель, формалісти та деякі структуралісти підпорядковують персонажа сюжетові як функ-

цію» [Chatman : 113]. Визнання С. Четменом важливості контексту у наратології не визначає його власного наратологічного підходу «контекстним». Вчений критично ставиться до контекстного підходу, запропонованого М. Пратт [Pratt], Б. Сміт [Smith] і Т. Ляйтчем [Leitch] та зауважує, що наратологія повинна вивчати нарративи «як вербальні акти, що складаються з того, що хтось розповідає комусь іншому про те, що сталося» [Smith : 227–228]. С. Четмен надає уваги вивченню оповіді як комунікативного акту у межах історії та дискурсу, звертаючись до структуралізму, у якому нарратив також осмислювався як комунікативний мовленнєвий акт. Контекст з погляду читача пов'язаний з (1) його попередніми знаннями або переконаннями щодо хронології подій, отриманих з інших джерел, включаючи інші розповіді; (2) знайомством з граматиною мови, якою ця розповідь представлена (часи дієслів, прислівники та дієприслівникові речення); (3) усвідомленням традиції стилю та жанру оповіді; (4) знаннями та переконаннями, що охоплюють культурні припущення щодо загальних та конкретних типів речей та відчуття «логіки» часової й причинно-наслідкової послідовності; (5) сприйняттєвими процесами, задіяними в опрацюванні оповіді як виду інформації [Alber, Olson].

С. Четмен пов'язує контекст в наратології з релятивізмом (відносністю між об'єктами та процесами, умовністю змісту пізнання); тобто «релятивізм властивий розумінню нарративів, а не їх аналізу і таксономізації» [Chatman : 89]. Отже, у такий спосіб С. Четмен визнає вплив структуралістів-попередників: Ц. Тодорова (був зацікавлений у контекстній динаміці подібності в оповіді) [Todorov]; Дж. Каллера (розглядав контекстні випадки «конвенції та натуралізації» у «Структуралістській поетиці») [Culler] і Ж. Женетта (стверджував, що культурні припущення та конвенції, задіяні до опрацювання оповіді, апріорі відображають суспільно-історичні, контекстно-залежні уявлення про загальний зміст оповіді) [Genette]. Процес контекстуалізації узгоджується з аристотелівськими уявленнями про ймовірність: «ідеологією нині можна назвати сукупність передумов, які складають одночасно і бачення світу, і систему» [Hardison, Golden]. Отже, у розумінні С. Четмена, «контекст» стосується загальності,

традиції, сентенції (судження) та пресупозиції (попереднього припущення) – першочергових умов, що дозволяють розпізнавати і опрацьовувати художній текст як оповідь.

С. Четмен вказує на те, що Аристотель, як формалісти та структуралісти, розуміє, що сюжет змінює хронологічний порядок, а «природна» послідовність оповіді спотворює логіку викладу та послідовність причинно-наслідкових зв'язків. На думку С. Четмена, постструктуралістські уявлення про контекстне «дуже близькі до правдоподібності, стародавнього звернення до ймовірного, а не фактичного». Це, своєю чергою, «пояснює техніку, якою читач «заповнює» прогалини в тексті, підлаштовує під них події та буття, щоб отримати узгоджене ціле» відповідно до того, що здається ймовірним або реалістичним [Chatman : 49]. Сюжетна типологія Аристотеля ґрунтувалася на етосі (сюжеті) і долі його головного героя. Залежно від взаємодії сюжету і головного героя, з'являється шість основних типів сюжету (Аристотель обговорює тільки чотири з них), кожен з яких має свій особливий вплив.

Отже, типологія Аристотеля ідентифікує сюжет [Hardison, Golden : 179–185], у якому: (1) хороший герой зазнає невдачі, що «порушує ймовірність» і ображає почуття справедливості читача; (2) лиходій зазнає невдачі, і читач відчуває «задоволення, оскільки існує справедливість»; (3) герой з недоліками зазнає невдачі, що викликає жаль і страх читача; (4) лиходій досягає успіху, що «порушує відчуття ймовірності» і ображає почуття справедливості читача; (5) хороший герой досягає успіху – «викликає почуття морального задоволення»; (6) герой з недоліками тимчасово зазнає невдачі, але його «останнє виправдання є задовільним», таким, що подобається читачеві.

Утім, ці сюжетні типи, обумовлені античною типологією персонажа (окресленої в «Риторичі» Аристотеля), мають сенс у тих (теоретичних) текстах і контекстах, де такі поняття як «добре» ↔ «погано», «герой» ↔ «лиходій», «шляхетність» ↔ «нищість», «успіх» ↔ «невдача» очевидні й чітко визначені, тобто в античній оповіді та драмі. Однак «світ сучасної художньої літератури та кіно, який ставить під сумнів цінності суспільства, не є двозначним, чорно-білим, аби повернутися до базової дихотомії Аристотеля»

[Chatman : 92]. Отож персонажі не повинні поводитися і розмовляти відповідно до принципів необхідності та ймовірності, які керують сюжетом [Hardison, Golden : 32–36], а зобов'язані «уподібнитися читачам». Тобто вони мають бути як ті, кого автор оповіді прагне розчулити, викликати жалість і страх, симпатію до змальованих персонажів.

Як висновок, для С. Четмена контекстний підхід до наративу (зокрема як зауважують М. Пратт, Б. Сміт і Т. Ляйтч) є помилковим за умови розмежування понять «форма та контекст», «процес і продукт». За власним «аристотелівським» стилем контекстності він тлумачить контекст і структуру як нерозривно поєднані і розуміє, що усі нарративні операції є взаємопов'язаними. С. Четмен бере від Аристотеля «контекстні» проблеми наратології, що є постструктуралістським принципом, однак вважає, що (пост)модерні «контекстні» проблеми повинні вийти за межі античної теорії наративу [Bordwell et al.]. Контекстне тлумачення веде теорію наративу до важливої віхи на шляху її постструктуралістського розвитку. Як переконливо демонструє С. Лансер, позаконтекстна граматики способів побудови оповіді, пропалована структуралістами, є неприйнятною, оскільки визначені наративи пов'язані з публічним та/або приватним дискурсом. В античну добу тексти були відокремлені від їхніх контекстів з метою пошуку універсальної граматики оповіді: «перші практики наратології відокремлювали тексти з контексту, щоб віднайти значущі структури наративу» [Warhol, Lanser].

Зважаючи на новітнє когнітивне уявлення про рух сюжету і роль читача, постструктуралістська психодинамічна теорія наративу (парадигматична динаміка оповіді, у якій бажання (англ. *desire*) читача є рушійним щодо руху сюжету), віддзеркалює традиційну оповідь [Brooks : 90]. Відтак модель наративу П. Брукса і сюжету вперше сформульована Аристотелем. Спочатку П. Брукс тільки умовно припускає, що його «концепція сюжету сумісна з Аристотелівським розумінням сюжету», яку розвинули формалісти та структуралісти. Фундаментальною ідеєю, з погляду П. Брукса, є визнання наратології аристотелівською теорією, у якій сюжет визначає «динаміку наративу»,

і тому саме він є способом розуміння нарративу [Brooks : 10]. Для П. Брукса, як і для Аристотеля, сюжет полягає в штучній перестановці сюжетних епізодів і подій в цілісну єдність, в якій є початок, середина і кінець. Окрім повторюваного наголосу на «початкові, серединні та закінченні», помічаємо тут відповідний і не менш важливий акцент на пам'яті та сприйнятті. Наративна динаміка пам'яті відіграє невіддільну роль у психоаналітиці П. Брукса щодо розуміння наративної динаміки бажання (англ. *desire*) [Brooks : 58]. Наголос на сприйнятті та розумінні оповіді додає когнітивного/психічного виміру ідеям щодо побудови сюжету у термінах «Поетики» Аристотеля [Brooks : 64]. Запропонована дослідником модель наративної динаміки є свідченням того, що сюжети є не пасивно отриманими, а активно опрацьованими – визначені наративні структури активують і формують ці процеси. П. Брукс не заперечує думку Аристотеля про те, що найважливішою з цих структур є сюжет, часова і телеологічна (грец. *teleios* – ‘заклучний, довершений’, тобто усі процеси є реалізацією наперед визначеної мети) архітектура якого утворює узгодженість, що буде побудована з дискретних, метонімічних, сюжетних одиниць та їх синтезу під час розгортання оповіді. І в розумінні П. Брукса, і у розумінні Аристотеля кінцевою метою когнітивного процесу (процесу читання) є кульмінація, розв'язка, момент визнання (грец. *anagnorisis*; англ. *recognition*), у якому читач «упізнає» фабулу як трансформований сюжет оповідання чи казки та надає (ретроспективного) змісту/сміслу нарративу в цілому. Попри те, що П. Брукс в подальшому не розпрацьовує ідей, окреслених у праці «*Reading for the plot*», він пропонує вагому думку щодо важливості сприйняття та розуміння у контексті когнітивного дослідження оповіді.

Історичний та соціальний контексти, відповідальні за формування побудови та сприйняття теорії нарративу виявляються не менш значущими, ніж ті контексти, що формують структуру окремих оповідей. Наратологічне дослідження «бажання в наративі» Т. де Лауретіс акцентує на тому, що «історичний», наратологічний погляд на наративні структури має поступитися місцем спробі посткласичного поняття нарративу, що пов'язаний із суб'єктом і його сприйняттям або залежністю від соціального закону значення; також охоплює трансформаційні ефекти, створені у процесі читання та практики письма [de Lauretis : 105–106]. Однак найчастіше ці зусилля знівельовані інтегративним і традиційним поглядом на наративність. Парадоксальним є те, що попри методологічний відхід від поняття структури та бажання наблизитися до процесу розуміння, теоретичні спроби нового, посткласичного осягнення нарративу завершуються деісторизацією суб'єкта (запереченням фактів класичної поетики) і, у такий спосіб, універсалізацією процесу оповіді.

Висновки. Період постструктуралізму у теорії нарративу привертає увагу дослідників до синергетичної взаємодії античності та сучасності, суб'єктивного та об'єктивного, структурного та експериментального, відмовою від чіткого мімізису дій, визнанням важливості контексту (культурного, лінгвістичного, концептуального, історичного), заглибленням у суб'єктивний світ персонажів, провокуючи неоднозначність та неоднорідність читацького сприйняття, акцентуючи на ролі домислювання. З іншого боку, звернення до класичних структурних канонів встановлює межі нормативності, наративності та ефективності залучення суб'єктивізму. Роль дослідницьких процедур, скерованих у бік когнітивізму, полягає у продуктивному поєднанні новітньої еkleктики методів, заснованих на класичних принципах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бехта І. А. Художній текст у сфері новітніх когнітивних студій. *Закарпатські філологічні студії: науковий журнал* / голов. ред. І. М. Зимомря. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 1. Вип. 9. С. 57–62.
2. Бехта І. А. Оповідний дискурс текстової епохи англійськомовного модернізму. *Людина. Комп'ютер. Комунікація* : збірник наукових праць. Львів : Львівська політехніка. 2017. С. 140–143.
3. Бехта І. А., Гук М. О. Поняття наративного аналізу і основні підходи. *Молодий вчений*. 2020. № 11(87). С. 430–435.
4. Alber, J. & Olson, G. (2017). How to do things with narrative: Cognitive and diachronic perspectives. Berlin : Walter de Gruyter.
5. Baetens, J. (2018). Stories and storytelling in the era of graphic narrative. In I. Christie & A. van den Oever (Eds.), *Stories* (pp. 27–44). Amsterdam: Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv5rf6vf.6>

6. Bal, M. (1997). *Narratology: Introduction to the theory of narrative* (2nd ed.). Toronto : University of Toronto Press.
7. Bal, M. (2017). *Narratology. Introduction to the theory of narrative* (4th ed.). Toronto : University of Toronto Press.
8. Bordwell, D., Staiger J., & Thompson K. (1985). *Classical Hollywood cinema*. New York : Columbia University Press.
9. Brooks, P. (1984). *Reading for the plot: Design and intention in narrative*. Cambridge, MA : Harvard University Press.
10. Chatman, S. (1978). *Story and discourse: Narrative structure in fiction and film*. New York ; London : Cornell University Press.
11. Culler, J. (1975). *Structuralist poetics: Structuralism, linguistics, and the study of literature*. Ithaca : Cornell University Press.
12. Dawson, A. (2021). Narrative. In *Studying The Lord of the Rings* (pp. 19–43). Liverpool : Liverpool University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1vtz8mq.6>
13. Genette, G. (1988). *Narrative discourse revisited*. Ithaca: CUP.
14. Gerrig, R. J. (2018). *Experiencing narrative worlds: On the psychological activities of reading*. New York : Routledge.
15. Hardison, O. B., Jr., & Golden, L. (Eds.). (1968). *Aristotle's Poetics: A Translation and commentary for students of literature*. Englewood : Prentice-Hall.
16. Herman, L. & Vervaeck, B. (2019). *Handbook of narrative analysis* (2nd ed). Lincoln: University of Nebraska Press.
17. Hingston, K.-A. (2019). *Articulating bodies: The narrative form of disability and illness in Victorian fiction*. Liverpool : Liverpool University Press.
18. Horstmann, J. (2018). *Theaternarratologie: Ein erzähltheoretisches Analyse-verfahren für Theaterinszenierungen*. Berlin : Walter de Gruyter.
19. Lanser, S. (1981). *The narrative act: Point of view in prose fiction*. Princeton : Princeton University Press.
20. Lauretis, T de. (1984). *Alice doesn't*. Bloomington : Indiana Univ. Press.
21. Leitch, T. (1986). *What stories are: Narrative theory and interpretation*. University Park : Pennsylvania State University Press.
22. Luck, C. (2020). Linguistics and literature. *Rewriting Language: How Literary Texts Can Promote Inclusive Language Use* (pp. 14–52). L. : UCL Press.
23. Melnychuk O., Bondarchuk N., Bekhta I., Levchenko O., Yesypenko N. & Hrytsiv N. (2022). The quantitative parameters in computer-assisted approach: Author's lexical choices in the novels by Martin Amis. *Proceedings of IEEE 17th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT)*, Lviv, 10–12 November, 89–92.
24. Pier, J. (Ed.). (2020). *Contemporary French and Francophone narratology*. Columbus : The Ohio State University Press.
25. Pratt, M. L. (1977). *Toward a speech act theory of literature*. Bloomington : Indiana University Press.
26. Smith, B. H. (1981). Narrative versions, narrative theories. In W. J. T. Mitchell (Ed.), *On Narrative* (pp. 209–232). Chicago : University of Chicago Press.
27. Soberon, L. (2021). The ultimate ride: A Comparative narrative analysis of action sequences in 1980s and contemporary Hollywood action cinema. *Journal of Film and Video*, 73(1), 18–32. <https://doi.org/10.5406/jfilmvideo.73.1.0018>
28. Todorov, T. (1969). Structural analysis of narrative. *Novel*, 3, 70–6.
29. Warhol, R. R. & Lanser, S. (2015). *Queer/feminist narrative theory*. Columbus : Ohio State University Press.

REFERENCES

1. Bekhta I. A. Khudozhnii tekst u sferi novitnikh kohnityvnykh studii [Fictional text in the field of modern cognitive studies]. *Zakarpatski filolohichni studii: naukovyi zhurnal / holov. red. I. M. Zymomria. Uzhhorod : Vydavnychiy dim «Helvetyka»*, 2019. T. 1. V. 9. S. 57–62.
2. Bekhta I. A. Opovidnyi diskurs tekstovoi epokhy anhliskomovnoho modernizmu [Narrative discourse of the text era of English-language modernism]. *Liudyna. Kompiuter. Komunikatsiia: zbirnyk naukovykh prats*. Lviv : Lvivska politehnika. 2017. S.140–143.
3. Bekhta I. A, Huk M. O. Poniattia naratyvnoho analizu i osnovni pidkhody [Concept of narrative analysis and basic approaches]. *Molodyi vchenyi*. 2020. № 11(87). S. 430–435.
4. Alber, J. & Olson, G. (2017). *How to do things with narrative: Cognitive and diachronic perspectives*. Berlin : Walter de Gruyter.
5. Baetens, J. (2018). Stories and storytelling in the era of graphic narrative. In I. Christie & A. van den Oever (Eds.), *Stories* (pp. 27–44). Amsterdam: Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv5rf6vf.6>
6. Bal, M. (1997). *Narratology: Introduction to the theory of narrative* (2nd ed.). Toronto: University of Toronto Press.
7. Bal, M. (2017). *Narratology. Introduction to the theory of narrative* (4th ed.). Toronto: University of Toronto Press.
8. Bordwell, D., Staiger J., & Thompson, K. (1985). *Classical Hollywood cinema*. New York : Columbia University Press.
9. Brooks, P. (1984). *Reading for the plot: Design and intention in narrative*. Cambridge, MA : Harvard University Press.

10. Chatman, S. (1978). *Story and discourse: Narrative structure in fiction and film*. New York ; London : Cornell University Press.
  11. Culler, J. (1975). *Structuralist poetics: Structuralism, linguistics, and the study of literature*. Ithaca : Cornell University Press.
  12. Dawson, A. (2021). Narrative. In *Studying The Lord of the Rings* (pp. 19-43). Liverpool : Liverpool University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1vtz8mq.6>
  13. Genette, G. (1988). *Narrative discourse revisited*. Ithaca : CUP.
  14. Gerrig, R. J. (2018). *Experiencing narrative worlds: On the psychological activities of reading*. New York : Routledge.
  15. Hardison, O. B., Jr., & Golden, L. (Eds.). (1968). *Aristotle's Poetics: A Translation and commentary for students of literature*. Englewood: Prentice-Hall.
  16. Herman, L. & Vervaeck, B. (2019). *Handbook of narrative analysis* (2nd ed). Lincoln : University of Nebraska Press.
  17. Hingston, K.-A. (2019). *Articulating bodies: The narrative form of disability and illness in Victorian fiction*. Liverpool : Liverpool University Press.
  18. Horstmann, J. (2018). *Theaternarratologie: Ein erzähltheoretisches Analyse-verfahren für Theaterinszenierungen*. Berlin: Walter de Gruyter.
  19. Lanser, S. (1981). *The narrative act: Point of view in prose fiction*. Princeton : Princeton University Press.
  20. Lauretis, T de. (1984). *Alice doesn't*. Bloomington : Indiana Univ. Press.
  21. Leitch, T. (1986). *What stories are: Narrative theory and interpretation*. University Park : Pennsylvania State University Press.
  22. Luck, C. (2020). Linguistics and literature. *Rewriting Language: How Literary Texts Can Promote Inclusive Language Use* (pp. 14–52). L. : UCL Press.
  23. Melnychuk O., Bondarchuk N., Bekhta I., Levchenko O., Yesypenko N. & Hrytsiv N. (2022). The quantitative parameters in computer-assisted approach: Author's lexical choices in the novels by Martin Amis. *Proceedings of IEEE 17th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT)*, Lviv, 10–12 November, 89–92.
  24. Pier, J. (Ed.). (2020). *Contemporary French and Francophone narratology*. Columbus : The Ohio State University Press.
  25. Pratt, M. L. (1977). *Toward a speech act theory of literature*. Bloomington: Indiana University Press.
  26. Smith, B. H. (1981). Narrative versions, narrative theories. In W. J. T. Mitchell (Ed.), *On Narrative* (pp. 209–232). Chicago : University of Chicago Press.
  27. Soberon, L. (2021). The ultimate ride: A Comparative narrative analysis of action sequences in 1980s and contemporary Hollywood action cinema. *Journal of Film and Video*, 73(1), 18–32. <https://doi.org/10.5406/jfilmvideo.73.1.0018>
  28. Todorov, T. (1969). Structural analysis of narrative. *Novel*, 3, 70–6.
  29. Warhol, R. R. & Lanser, S. (2015). *Queer/feminist narrative theory*. Columbus: Ohio State University Press.
-

O. D. MELNYCHUK

*Candidate of Philological Sciences,
Postdoctoral Student at the Department of Applied Linguistics,
Institute of Computer Sciences and Information Technologies
of Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine
E-mail: melnychuk_oksanaadm@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0003-4619-363x>*

N. M. HRYTSIV

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Postdoctoral Student at the Department of Applied Linguistics,
Institute of Computer Sciences and Information Technologies
of Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine
E-mail: nataliia.m.hrytsiv@lpnu.ua
<http://orcid.org/0000-0001-6660-7161>*

NARRATOLOGY: POSTSTRUCTURALIST UNDERSTANDING OF FICTIONAL TEXT

The article aims to study the theory of narrative in general and narrative as a literary text with reference to classical, Aristotelian poetics in the poststructuralism period. The presented research emphasizes the importance of addressing the concepts of narrative theory (or the science of storytelling): “history” (histoire) and “discourse” (discourse), “action” (praxis) and “plot” (mythos), their role in the reinterpretation of narrative categories. The relevance of the proposed research lies in the development of the poststructuralist direction of narratological research, arising in connection with ancient ideas about literature, aimed at involving cognitive theories, but not denying the theoretical foundations laid out by Aristotle.

The research reveals the importance of categories of narrative, such as “character”, “plot”, “action”, “context” in the works of S. Chatman and P. Brooks. The mentioned categories are analyzed as a positive/negative action of the character in the dynamic unfolding of the plot, which becomes possible due to the active cooperation of the reader – his desire to understand fictional events. Thus, on the one hand, narrative categories are traditional, providing a normative, objective structure, and on the other hand, they tend towards subjectivity, individual perception and interpretation. Fictional texts of modernism and postmodernism distinguish the events and characters of the narrative in terms of categories “good ↔ bad” – a characteristic feature is the psychologization of the prose, giving ambivalent signs to the depicted events, focusing not on the dynamics of the action, but on the inner world of the characters. The poststructuralist approach emphasizes the role of the reader as an active participant in the communicative (author → text ↔ reader) and cognitive process (narrative ↔ plot ↔ interpretation of the plot). Poststructuralism does not develop as an antithesis to structuralism advanced by J. Genette, A.-J. Greimas, T. Todorov: on the contrary, the universal structure of the narrative and its categories are expanded along the lines of cognitivism, involving a number of mental processes: perception, understanding, reasoning and awareness. At the same time, the narrative is a source of embodiment of the author’s experience, an author’s fictional “model”, projected as reader knowledge.

Key words: poststructuralism, narrative, character, plot, action, cognitivism.